

2020-yil

**2019 – 2020 – O’QUV YILIDA O’RTA TA’LIM
MAKTABLARINING**

**11 - SINF O’QUVCHILARI UCHUN TARIX FANIDAN
MUSTAQIL SHUG‘ULLANISH UCHUN**

IMTIHON JAVOBLARI

TARIX

Telegram kanal: @uzimtihon

Murojaat uchun: @uzimtihon_admin

Tarix
11-sinf
1-BILET

1. “Sovuq urush” ning boshlanishi.

Dunyoni hududiy qayta bo‘lish uchun olib borilgan ikkita jahon urushlaridan so‘ng dunyodagi kuchlar nisbatida katta o‘zgarishlar yuz berdi. G‘arbning liberal-demokratik davlatlari bilan SSSR o‘rtasida ziddiyatlar kuchayib bordi. Urushdan so‘ng AQSH sovet – Amerika munosabatlari tarixida birinchi marta SSSRga qarshi yadro quroli ni qo‘llashi mumkinligi bilan tahdid qildi. Iste’foda bo‘lsa-da, urush yillari katta obro‘ orttirgan U. Cherchill 1946-yil martda AQSHning Fulton shahrida Vestminster kolleji tinglov chilari oldida so‘zga chiqib, AQSHga «tinchliksevar xalqlarning sovet tajovuziga» qarshi kurashiga boshchilik qilishni taklif qildi. U. Cherchill ushbu nutqida qo‘llagan «temir parda» iborasi uzoq vaqt G‘arb bilan Sharq o‘rtasidagi ramziy chegara bo‘lib qoldi. 1947-yil iyun oyida AQSH davlat kotibi J. Marshall Yevropa mamlakatlariga urush oqibat larini bartaraf qilishda yordam ko‘rsatish g‘oyasini ilgari surdi. Sovet diplomatiyasi «Marshall rejasisi»ni rad etdi. Sovetlar «Mar shall rejasisi»ni SSSRning Sharqiy Yevropadagi ta’siriga navbat dagi xavf, Amerika kapitalining Yevropani egallash uchun urinishi, deb baholadi. Voqealarning keyingi rivoji bu baho uncha to‘g‘ri emasligini ko‘rsatdi. Yevropaning ikki guruhg‘a, bir tomonidan, «Marshall rejasisi»ni qabul qilgan va AQSH bilan yaqinlashuv yo‘lini tanlagan davlatlar, ikkinchi tomonidan, taraqqiyotning sotsialistik yo‘lini va SSSR bilan hamkorlikni tan lagan davlatlarga bo‘linishi ancha uzoq davom etgan qarama-qarshilikni boshlab berdi. Yevropa qit‘asida, keyin esa butun dunyo miqyosida bir-biriga qarama-qarshiliq turgan harbiy-siyosiy va iqtisodiy ittifoqlar tizimi shakllandı. Dunyoning eng katta davlatlari – AQSH va SSSR bu ittifoqlarning markazlariga aylandi. 1949-yil yanvarda SSSR va Sharqiy Yevropaning ko‘pchilik davlatlari iqtisodiy ittifoq – O‘zaro Iqtisodiy Yordam Kengashi (O‘IYK) tuzilganligini e‘lon qildilar. O‘z navbatida G‘arb davlatlari 1949-yil aprelda Shimoliy Atlantika Sharhnomasi tashkiloti (NATO) deb ataluvchi harbiy-siyosiy tashkilotni tuzdilar. NATOga javob tariqasida 1955-yili SSSR va Sharqiy Yevropa davlatlarining harbiy-siyosiy ittifoqi – Varshava Sharhnomasi Tashkiloti tuzildi.

2. Temuriylar tarixi davlat muzeyi haqida ma’lumot bering.

Temuriylar tarixi davlat muzeyi 1996-yilda bunyod etilgan. Balandligi 31 metr bo‘lgan muzey binosi uch qavatlidir. Muzey ko‘rgazma zalining markazida devorga ajoyib tasviriy san’at asari ishlangan. Unga «Buyuk Sohibqiron - buyuk buniyodkor» deb nom berilgan. Asar «Tug‘ilish», «Yuksalish» va «Faxrlanish» nomlari bilan ataluvchi 3 qismdan iborat. «Tug‘ilish» qismida Sohibqironning (buyuk bobomiz Amir Temurning) tug‘ilishi bilan bog‘liq urf-odatlar tasvirlangan. «Yuksalish» qismida buyuk bobomiz hayotida doimo amal qilgan «Rosti-rusti», ya’ni «Tog‘rilik najotdir» degan shiori oltin harflar bilan yozib qo‘yilgan. Shuningdek, bu qismda Sohibqironning vazirlar, harbiy sarkardalar va olimlar bilan o’tkazayotgan kengashi aks ettirilgan. «Faxrlanish» qismida esa Amir Temur va temuriylar davri merosining avloddan avlodga o‘tib kelayotganligi g‘oyasi tasvirlangan.

3. Abdulla Qodiriy hayoti va ijodi.

Abdulla Qodiriy adabiy siyoshi XX asr o‘zbek adabiyoti tarixida o‘ziga xos o‘rin tutadi. U o‘zbek romanchiligining asoschisi sanaladi. Abdulla Qodiriy 1894-yili 10-aprelda Toshkentda bog‘bon oilasida tug‘ilgan. Dastlab musulmon maktabida, keyin rus-tuzem maktabi hamda Abulqosim shayx madrasasida ta’lim olgan; Moskvadagi adabiyot kursida o‘qigan. 1917-yilgi oktabr oyidagi davlat to‘ntarishidan so‘ng Eski shahar oziga qo‘mitasining sarkotibi, «Oziq ishlari» gazetasining muharriri, «Mushtum» jurnali tashkilotchilaridan biri sifatida ijtimoiy hayotga faol aralashadi. Uning asarlari vaqtli matbuotda Julqunboy, Ju-boy, Dumbulboy, Dumbulnisa, Kalvak Mahzum, Toshpo‘lat tajang, Ovsar kabi o‘nlab maxfiy imzolar bilan bosilib turadi. Abdulla Qodiriy 1914-yili Rahbarnisa Rasulmuhammadboy qiziga uylanadi. Ulardan Nazifa (1916), Habibulla (1918), Adiba (1924), Mas‘ud (1926) hamda Anisa (1928) ismli farzandlar dunyoga keladi. Abdulla Qodiriy ijodiy faoliyatining boshlanishi 1910-yillarning o‘rtalariga to‘g‘ri keladi. Dastlab millatparvarlik, ma’rifatparvarlik ruhi bilan sug‘orilgan «To‘y», «Ahvolimiz», «Millatimga», «Fikr aylagil» kabi she’rlar, «Baxtsiz kuyov» nomli drama hamda «Juvonboz» hikoyasini yozdi. Abdulla Qodiriy ana shunday jadidona kayfiyatdagi asarlarida millatni ichdan yemiradigan xurofotlarni tanqid qiladi; xalqni o‘zligini anglashga, yangilikka chaqiradi. Yozuvchining «Baxtsiz kuyov» dramasi (1915) bevosita Behbudiyning «Padarkush» dramasi ta’sirida yozilgan. Dramada muallif hashamatli to‘y, ortiqcha sarf-xarajatlar va ularning ko‘ngilsiz oqibatlarini ochiq-oydin ko‘rsatadi. Uning 1916-yilda yozgan «Uloqda»

hikoyasi bilan dunyo adabiyotdagi nazariy mezonlarga mos keladigan o‘zbek realistik hikoyachiligini boshlab berdi. latimga», «Fikr aylagil» kabi she’rlar, «Baxtsiz kuyov» nomli drama hamda «Juvonboz» hikoyasini yozdi. Abdulla Qodiriy ana shunday jadidona kayfiyatdagi asarlarida millatni ichdan yemiradigan xurofotlarni tanqid qiladi; xalqni o‘zligini anglashga, yangilikka chaqiradi. Yozuvchining «Baxtsiz kuyov» dramasi (1915) bevosita Behbudiyning «Padarkush» dramasi ta’sirida yozilgan. Dramada muallif hashamatli to‘y, ortiqcha sarf-xarajatlar va ularning ko‘ngilsiz oqibatlarini ochiq-oydin ko‘rsatadi. Uning 1916-yilda yozgan «Uloqda» hikoyasi bilan dunyo adabiyotdagi nazariy mezonlarga mos keladigan o‘zbek realistik hikoyachiligini boshlab berdi.

2-BILET

1. O‘zbek tiliga davlat tili maqomining berilishi.

1989-yil 21-oktyabrda respublika Oliy Sovetining XI sessiyasi “O‘zbekiston SSR davlat tili haqi-da” Qonunni qabul qilib, o‘zbek tiliga davlat tili maqomini berdi. Qonunning qabul qilinishi o‘zbek xalqi va respublikada yashovchi boshqa xalqlarning madaniy, ma’naviy va siyosiy hayotida ro‘y bergan muhim voqeа edi. Qonun o‘zbek tili va madaniyatining rivojlanishiga imkoniyat yaratdi. Shu bilan birga unda respublika hududida yashovchi boshqa xalqlarning tillarini rivojlantirish imkoniyatlari ham belgilab berildi. Qonun dastlab 30 moddadan iborat bo‘lgan. Mazkur Qonun O‘zbekiston Respublikasining 1995-yil 21-dekabrdagi 167-I-son “O‘zbekiston Respublikasining davlat tili haqida”gi Qonunga o‘zgartishlar va qo‘srimchalar kiritish to‘g‘risida”gi Qonuniga muvofiq yangi tahrirda qabul qilingan va hozirda ushbu qonun 24 moddadan iborat.

2. Minorayi Kalon me’moriy yodgorligi haqida ma’lumot bering

Minorai Kalon (Katta Minora) me’morchilik namunasi Qoraxoniylar davlatining Movarounnahrdagi amiri Arslon Bug‘roxon tomonidan bunyod etilgan. Minorai Kalonning bunyod etilishi o‘rta asrlarning rivojlangan davriga (XII asr), aniqrog‘i, 1127-yilga to‘g‘ri keladi. Me’moriy obidaning qurilishida tosh, maxsus qir qotishmasidan, chorusu pishiq g‘ishtidan, loy, taxta va boshqa bir qator ashylardan foydalilanigan. Uning dizayni haqida gapiradigan bo‘lsak, balandligi 50 metr, aylanma eni 9 metr. Minoraning salsa shaklidagi yuqori qismi g‘isht o‘ymakorligi bilan bezatilib, karniz holiga keltirilgan. O‘qsimon tirgak o‘rtasida Arslonxonning nomi hamda binokor ustuning ismi (usta Baqo) bitilgan. Minora ichida g‘ishtin aylanma zinapoya bo‘lib, mezanaga olib chiqadi. Kursisi qirrador, tanasi g‘o‘lasimon, tepasi gumbazli davra qafasako‘shk bilan bog‘langan. Minora yuqoriga ingichkalashib boradi va muqarnas bilan tugaydi. Qafasasidagi 16 ravoqli darchalar orqali atrofni kuzatish mumkin. Tepaga minora ichidagi 104 aylanma zinapoya orqali chiqiladi. Masjidi Kalon tomonidan minoraga o‘tiladigan ko‘prikcha bo‘lgan. Minorai Kalonning o‘zagi ham, bezagi ham chorusu pishiq g‘ishti (27x27x4x5 sm) ganchxok loyida terilgan. Bezak g‘ishti o‘rniga qarab turli shaklda, sirti silliq pardozlangan. Ustma-ust joylashgan turli xil handasiy shakldagi bezakli halqlari g‘ishtin dandanalar bilan hoshiyalangan. Bezaklar orasida tarixiy-diniy mazmundagi kufiy yozuvlar uchraydi. Muqarnas ostidagi moviy rang sirkor halqalarning har biri turli xil handasiy shaklda bezatilgan (keyinchalik to‘kilib ketgan). Me’moriy obidaning uslubi haqida gapiradigan bo‘lsak, inshoot pishiq g‘ishtdan Sharq an‘analarining naqshdor shakllar uslubida ishlangan. Me’moriy inshootning o‘ziga xos tomoni shundaki, u Buxoro shahrida qad ko‘targan boshqa inshootlardan o‘zining me’moriy yechimi bilan ajralib turgan. Bundan tashqari, me’moriy inshoot balandligi jihatidan ham boshqa me’moriy inshootlardan ajralib turgan. Minora o‘z davrida muazzin uchun azon aytish joyi vazifasini o‘tagan bo‘lsa, harbiy maqsadlarda esa kuzatuv obyekti ham bo‘lganligi tarixiy manbalarda saqlanib qolgan. Minoraning bugungi kungacha bo‘lgan holatlari haqida gapiradigan bo‘lsak, tanasi va muqarnasları ta’mir etilgan (1924). Yer ostidagi asosi (kursisi) usta Ochil Bobomurodov tomonidan olib ta’mirlangan (1960). Buxoro shahrining 2500 yilligi munosabati bilan Minorai Kalonda ham ta’mirlash ishlari olib borildi (1997). Bundan tashqari, me’moriy inshoot atroflari obod etilib, ko‘kalamzorlashtirilgan. Me’moriy obidaga xalqaro tashkilotlar tomonidan berilayotgan e’tiborga to‘xtaladigan bo‘lsak, YUNESKO tashkilotining Butun Jahon yodgorliklari ro‘yxatiga kiritildi. 1993-yilda Buxoro shahrining tarixiy markazi (1-sessiya, Kolumbiya) “Butunjahon madaniy meroslari ro‘yxati”ga kiritilgan.

3. Jordano Bruno hayoti va faoliyati.

Jordano Bruno (1548-1600) 1600-yil 17-fevral kuni Rim shahrida erkinlik va hurfikrlik dushmani inkvizitsiya hukmi bilan italiyalik faylasuf, astronom va shoir Jordano Bruno o‘limga hukm qilindi. Chunki Jordano Bruno dunyoqarashiga ko‘ra, panteizm ta-rafdori edi. Yoshligidan xristian dini asoslari bilan birgalikda N. Kopernik ta’limotini o‘rgandi. U turli ta’limotlar bo‘yicha o‘zining mustaqil fikriga ega shaxs

bo‘lib voyaga yetdi. Shu tufayli u har qanday ta’limotga tanqidiy ko‘z bilan qarardi. Uning qarashlari xristian cherkovi aqidalarini shubha ostiga qo‘ya boshladi. Bruno o‘z qarashlarini «Nola falsafasi» deb atadi. Unda olamning cheksizligi to‘g‘risidagi ta’limot ilgari surildi. U bunday deb yozgan edi: «Olam cheksiz, uning oxiri yo‘q. Olam markazga ega emas. Yer ham, Quyosh ham olamning markazi emas. Olam - son-sanoqsiz yulduzlardir va har bir yulduz yiroq-dagi bir quyoshdir. Ularning har biri atrofida o‘z yo‘ldoshlari aylanadi. Olam abadiy mavjud va u yo‘q bo‘lmaydi». Inkvizitsiya uni o‘limga hukm qildi. Keyinchalik, J.Bruno ta’limoti tan olingandan so‘ng, u qatl etilgan joyda haykal o‘rnatildi. Haykal ostiga esa: «U barcha xalqlar uchun fikr erkinligi deya o‘z ovozini ko‘tardi va ana shu erk qo‘lida o‘limga bordi», deb yozib qo‘yildi.

Ushbu imtihon javoblarini olish uchun telegramdan [@uzimtihon_admin](https://t.me/uzimtihon_admin) ga yoki telegram orqali **+998 99 394 2820** raqamiga bog’laning.

Imtihon biletini narhi

8 ming so’m

To’lov klik, payme yoki paynet* (tel nomerga emas) orqali

BOG’LANISH FAQAT TELEGRAM ORQALI

Telefon qilinganda yoki SMS yozilganda javob bermasligim ehtimoli yuqori

Javoblar 2020-yil savollari asosida tuzilgan. 30ta biletga javoblarni o‘z ichiga oladi. To’lov qilishdan oldin admin bilan bog’laning.